

Makedonya ile Yunanistan Arasındaki ‘İsim Sorunu’nda Rol Oynayan Temel Parametrelerin Analizi *

Yard. Doç. Dr. Gül Tuba DAĞCI **

Asiye ŞİMŞEK ***

Özet

Makedonya; Yugoslavya'nın dağılmasının ardından 1991 yılında ‘Makedonya Cumhuriyeti’ ismiyle bağımsızlığını ilan etmiş ancak ülkenin bu ismi kullanmasına Yunanistan kendi sınırlarındaki Makedonya isimli bölgede ileride hak iddia edeceği endişesiyle karşı çıkmıştır. Bu çalışmada iki ülke arasında ortaya çıkan ‘İsim Sorunu’nun bugüne kadar çözülememesinin altında yatan nedenler araştırılmıştır. Sorun iki ülkenin milliyetçilik anlayışları, bölgenin tarihsel gerçekleri ve Avrupa Birliği’nin bölge politikaları kapsamında incelenmiştir.

Araştırmada konunun daha iyi anlaşılması için iki ülke tezleri karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve soruna neden olan bu tezler eleştirel teoriyle değerlendirilmiştir. Çalışmanın genelinde ağırlıklı olarak eleştirel bakış açısıyla hareket edilse de her bölüm de kendi konusuyla ilgili olarak farklı bir teoriyle açıklanmaya çalışılmıştır. İlk bölüm Milliyetçilik teorisiyle şekillenirken, ikinci bölümde tarihi gerekçelerin anlaşılması amacıyla iki ülke tarihi kıyaslanarak incelenmiş ve bu tezler eleştirel bakış açısıyla ele alınmıştır, son bölüm ise Avrupa Birliği’ni oluşturan teoriler arasında sayılan ulus üstüçülük, rasyonalite ve inşacılık teorileri etrafında şekillenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Yunanistan, İsim Sorunu, Milliyetçilik, Avrupa Birliği.

* Yalova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2014/BAB/YL-038 proje olarak desteklenmiş olup, Yrd.Doç.Dr. Gül Tuba Dağcı danışmanlığında hazırlanan Makedonya ile Yunanistan Arasındaki ‘İsim Sorunu’nda Rol Oynayan Temel Parametrelerin Analizi adlı tezden türetilmiştir.

** Yalova Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, dacituba@gmail.com.

*** Yalova Üniversitesi Uluslar arası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Mezunu, asi_sim@hotmail.com.

The Analsis of The Basic Parameters That Have Role in The Name Issue Between Macedonia and Greece

Abstract

After the disintegration of Yugoslavia, in the year 1991, Macedonia has declared independency under the name of “Republic of Macedonia” but Greece objected to the use of that name by the state with the worries that it would claim ownership on an area called Macedonia in its own boundaries. In this study, the causes underlying the unsolution until these days, of the name issue that occurred between the two countries, have been investigated. The issue was examined in a scope of the nationalistic understandings of the two counties, historical facts of the area, and EU policies on the region.

In order to be understood the aspect more clearly in the study, the theses of the two countries were examined in comparison and these theses that cause to the problem was evaluated with the critical theory. However, in the general of the study the critical view point was used mostly, it was tried to explain the each part with a theory related to its own content. While the first part takes form with the nationalism theory, in the second part, in order to be understood the historical realities, the histories of the two countries was investigated in comparison, and these theses were handled with a critical point of view, in the last part, constructivism, supranationalism and rationalism as the theories that have constituted the EU was explained.

Keywords: Macedonia, Greece, Name Issue, Nationalism, European Union.

Giriş

Makedonya 1991 yılında bağımsızlığını ‘Makedonya Cumhuriyeti’ ismiyle ilan etmiş fakat Yunanistan günümüze kadar da ülkeyi bu isimle tanımamıştır. Yunanistan’a göre Makedonya’nın bu ismi kullanmasının temel sebebi ilerde Yunanistan topraklarında bulunan Makedonya isimli bölgede hak iddia etmek istemesidir. Ayrıca Makedonya’nın tarihi geçmişi ataları olarak kabul ettikleri Büyük İskender’e kadar götürüp eskiden sahip oldukları devlet olarak görmektedirler. Bu yüzden de Makedonya Cumhuriyeti ismini kullanmasına izin vermemektedir.

Yapılan çalışmada Yunanistan'la Makedonya arasında ortaya çıkan 'İsim Sorunu'nun hangi nedenlerden dolayı çözülemediği araştırılmıştır. Bu nedenlerden ilki iki ülkenin de farklı milliyetçilik anlayışlarına sahip olmasıdır. Hem Yunanistan hem de Makedonya siyasetinde milliyetçilik önemli yer tutmakta bu yüzden de iki ülkede iddialarından vazgeçmemektedir. Sorunun çözümsüzlüğünde rol oynayan ikinci temel neden de Avrupa Birliği'nin iki ülkeye farklı politikalar uygulamasıdır. Avrupa Birliği'nin ülkelere uyguladığı politikalar arasındaki farklar nedeniyle sorun çözüme kavuşmamakta ve Makedonya bağımsızlığını ilan ettiği günden beri hayalini kurduğu uluslararası örgütlere üyelik hedefini gerçekleştirememektedir. Sorunun çözümsüzlüğünde rol oynayan son temel neden ise ortak tarihin paylaşılabilmesidir. Yunanistan ve Makedonya tarih öncesi dönemlerden beri aynı coğrafya üzerinde yaşamış olmalarına rağmen bugün o ortak tarihi paylaşamamakta hatta o tarih nedeniyle bölgede hak iddiasında bulunmaktadırlar. Bu hak iddiası nedeniyle de 'İsim Sorunu' çözüme kavuşmamaktadır.

Yunanistan ve Makedonya'da farklı derecelerde de olsa milliyetçilik önemli rol oynamaktadır. Yunan milliyetçiliği genel olarak Helen kültürü etrafında şekillenirken Makedonya'daki milliyetçilik ülke içersindeki etnik grupların tanımlanmasında kullanılan bir olgu olmuştur. Bu olgu Makedon siyasetçilerce en çok 'İsim Sorunu'nda dile getirilmiştir. Siyasetçiler Makedonya'da yaşayanların çoğunluğunun (%64) Makedon olduğunu bu yüzden ülkenin adının Makedonya Cumhuriyeti olmasının en doğal hakları olduğunu savunmaktadırlar. İki ülkenin de Milliyetçilik anlayışlarında bu kadar ısrar etmeleri nedeniyle sorun bir türlü çözüme kavuşmamaktadır.

İki ülke arasındaki sorunun çözümsüzlüğünde rol oynayan diğer önemli parametre ise iki ülkenin de ortak olan ve birbirinin devamı sayılan tarihlerini bir türlü paylaşamamalarıdır. Yunanistan soyunu Helenlere dayandırarak bölge kültürünü oluşturan en önemli figür olduğu iddiasını dilendirirken Makedonya da aynı şekilde soyunu Helen kültürünün dünyaya yayılmasındaki kuşkusuz en önemli karakter olan İskender'e dayandırarak Makedonya ismini kullanmasının en doğal hakkı olduğunu savunmaktadır. Amacının sadece kendi ülkesinde kendi toprakları üzerinde istediği isimle

varlığını sürdürmek olduğunu iddia eden Makedonya'ya Yunanistan inanamakta tıpkı tarihini dayandırdığı İskender gibi tüm bölge üzerinde hak iddia edeceği endişesini taşımaktadır.

Sorunun çözümsüzlüğünde rol oynayan son neden ise Avrupa Birliği'nin ülkelere göre değişen politikalarıdır. Makedonya bağımsızlığını ilan ettiği günden bu yana uluslararası örgütlere üyeliği temel politika olarak benimsemiştir. Ancak Yunanistan'ın 'İsim Sorunu' inadı nedeniyle bir türlü bu politikasını 'Makedonya Cumhuriyeti' ismi nedeniyle hayata geçirememiştir. Özellikle yıllardır aralıksız sürdürdüğü çabalara ve gerçekleştirdiği reformlara rağmen sadece 'İsim Sorunu' nedeniyle Birliğe alınmaması Birliğin ülkelere göre değişen politikalarını gözler önüne sermektedir.

1- İki Ülkenin Milliyetçilik Anlayışları Arasındaki Farklar

Toplumsal yaşamın ilk görüldüğü günlerde toplumların şekillenmesinde ve yönetilmesinde din etkiliyken ilerleyen dönemlerde Modern Milliyetçilik, insanlar arasındaki grup ilişkilerinde dinin yerini aldı (Baron, 2007: 18). Bu milliyetçilik ise; bireyleri, homojen kolektif bireyler olarak davranmalarını sağlayan yeterli ortak özelliklere dil, görenek, inanç veya bunların bazı kombinasyonlarına sahip insanlar olarak bir arada gruplandırmaktır şeklinde tanımlanmaktadır (Breuer, 2010: 26). Yapılan iki tanıma bakılırsa Milliyetçilik ancak modern dönemde dinin yerini almaya başlamış toplumlar artık Milliyetçi reflekslerle hareket etmeye başlamıştır.

Milliyetçiliğin ortaya çıkışı ve dinin etkisini kırması hangi dönemde gerçekleşmiştir, bu teori nasıl ortaya çıkmıştır? Bu soruyu Calhoun aslında insanların milliyetçi kavramlarla düşünmeye başladıkları belli bir an yoktur diyerek bunun yerine, tarihsel değişimlerin farklı kollarından bazıları modern milliyetçiliği oluşturacak şekilde birleşmiştir şeklinde cevaplamıştır. 'Ulus' kelimesi ise; modern çağdan önce yalnızca aynı kültürü paylaşan ve hemşeri olan insanları tanımlamak; halktan daha küçük fakat bir aileden büyük grubun üyesi, doğuştan birbirine benzeyen erkekler için kullanılırdı (Calhoun, 2012: 13). Modern Milliyetçilik ortaya çıktığı dönemde ilk olarak bu tanımlarla kullanılsa da ilerleyen dönemlerde

çok farklı tanımlara kavuşmuştur. Bunun nedeni ise değişen koşullar ve Milliyetçiliğin bu koşullara uyum sağlamak zorunda kalmasıdır. İlerleyen dönemlerde her düşünür kendi bulunduğu topluluğu yönlendirmek amacıyla farklı tanımlar yapma yoluna gitmiştir.

Milliyetçiliğin amacı ortak bir bilinç oluşturularak milletlerin meydana getirilmesidir. Bu şekilde meydana gelen milletin özellikleri ise şöyledir: 1) Adına hak iddiasında bulunulan bir verili büyüklük fakat aynı zamanda öncelikle yaratılması gereken bir şeydir. 2) Milletler en uygun ifadelerine ancak siyasi-resmi düzeyde örgütlendiklerinde erişen büyüklüklerdir. 3) Milletler sadece gerisinde kalınabilen fakat geçilemeyen, düşünülebilir en yüksek kolektif örgüt biçimidir. 4) Düşünülebilir en yüksek kolektif örgüt biçimi olarak milletler üyelerinden “yüksek ilgi”, “yaşamda kendini zorla kabul ettiren ve kesin üstünlüğü” talep ederler (Breuer, 2010: 25). Ancak bu dört unsur sağlandıktan Milletten dolayısıyla Milliyetçilikten bahsedilebilir. Ancak bu Milliyetçilik anlayışına sahip olan topluluklar birlikte hareket edebilir. Birlikte hareket eden topluluklar dair devlet için gerekli olan tüm şartları sağlayarak daha rahat hareket eder ve devletler kurabilir. Kurulan devletler aynı ulustan bireyleri kapsar.

Yapılan Millet ve ulus tanımlarından sonra Balkan ulusçuluğundan bahsedebiliriz. Balkan ulusçuğu 19. yy.'da kendini göstermeye başladı. Fakat bu ulusçuluk Balkanlara pek de iyi şeyler getirmedi. Ulus duygusunu geliştirmenin kazandığı aciliyet, beraberinde, düşman gibi görülmeğe başlayan komşu azınlıklardan kurtulma isteğini getirdi (Yerasimos, 2010: 35). Balkan devletleri bu olumsuz düşünceler neticesinde birbirinden kurtulmaya çalışmış bu da bağımsızlıklarına yardım etmişti. Kısacası Milliyetçilik Balkan topraklarına olumsuz duygular savaşlar getirirken diğer yandan bağımsızlıklarına yardımcı olmuştur. Bu bağımsızlıklar neticesinde birbirinden farklı çok sayıda irili ufaklı devlet ortaya çıkmıştır.

Yunanistan ile Makedonya arasındaki sorunun temelinde yatan nedenlerin en önemlilerinden biri de Yunanistan ve Makedonya'daki milliyetçilik anlayışlarındaki farklılıktır. Bu kapsamda ilk olarak Yunan sonrasında Makedon Milliyetçiliği incelenecektir.

Yunan ulusçuluğu sadece Yunanları değil farklı etnik kökenleri de Yunan ilan eder. Örneğin, Kalaşlar ve Gagavuzlar Yunandır. Yunanlara göre Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçenler ise Türkleşmeye başlamaktadır (Cin, 2010: 12). Bu da Yunan ulusçuluğunun genişleme iddiasında olduğunu göstermektedir. Bu yüzden bazı ırkları Yunan sayarken dini açıdan bile farklılık olsa bunu kabul etmemekte Türkleştiklerini söylemektedir. Fakat aynı din ya da başka ortak noktalar olsa bile o ırkın Yunan sayılması için yeterli görülecektir.

1830'dan sonra Yunan ulusçuluğu ilk amacı olan Osmanlıdan bağımsızlığını ilan edince sonraki bir yüzyıla kadar yayılmacı bir politika izledi. Bu politikaya Megali İdea denmektedir (Jenkins, 1994: 22). Büyük ölkü anlamına gelen bu terimi Türkler ve Yunanlılar değişik şekillerde algılamıştır. Türklerde Helen emperyalizmi şeklinde algılanmıştır. Yunanlarda ise ortak bir Helen kimliği oluşturmak şeklinde algılanmıştır (Erdem, 2013: 64). Megali İdea, ilk olarak 'Kültür İmparatorluğu' iddiasıyla ortaya atılmıştır (Kalelioğlu, 2008: 108). Amacı ise "Yunanlı oldukları iddia edilenlerin geçmişte yaşadıkları toprakları ele geçirip, Doğu Roma İmparatorluğu'nu yeniden ihya ederek; iki kıtalı beş denizli büyük Yunanistan'ın kurulmasıydı" (Çakmak, 2008: 92).

19. Yüzyılda bölgedeki büyük güçler Makedonya için mücadeleye başlamıştır (Ertuğ, 2013: 130). Aslında bu dönemde Makedon terimi coğrafi anlamda kullanılıyordu; genellikle Makedonların Bulgarlar, Yunanlılar, Sırlar ya da Arnavutlardan ayrı bir ulus oldukları düşünülüyordu. Bu dönemde büyük güçler bu bölgenin karışık bir etnik yapıya sahip olduğunu, fakat ağırlıklı olarak Bulgar olduğunu düşünüyordu. İkinci önemli talep sahibinin Yunanistan olduğuna inanılıyordu; Sırbistan ise zayıf bir üçüncü sıradaydı (Jelavich, 2013: 96). Bu ortamda 1893'te " Makedonya Makedonyalılarıdır" sloganıyla Makedonya İç Devrimci Örgütü kuruldu (Yerasimos, 2010: 97). Bu örgüt Makedon ulusu fikrinin oluştuğunun temel kanıtıydı. Artık Makedonlar da ayrı bir ırk olduklarının farkına varmış ve bölgede temel hak sahiplerinden biri olduklarını düşünmeye başlamışlardı. Hatta bu fikirden hareketle örgüt kurmuşlardı.

Makedon kimliğinin ortaya çıkması, merkez imparatorluklarını çok yakından ilgilendirmeye başladı. Alman coğrafyacılar, bir etnik tablo oluşturdu ve böylece bu tabloyla Makedonya sözcüğü ilk defa Avrupa literatürüne girmiş oldu (Yerasimos, 2010: 97). Kültürel anlamının dışında siyasi olarak Yugoslavya'da Makedonların ayrı ulus kimliği İkinci Dünya Savaşı içinde kabul edildi ve Tito'nun da onayı ile klasik Makedon dialekti "Manastır Bitole" resmi dil olarak benimsendi (Ülger, 2003: 127-128). 1974'te bir Anayasa kabul edildi. Bu anayasa, Sosyalist Makedonya'da yaşayanları üç bölüme ayırdı; Makedonları Ulus, Arnavutları ve Türkleri milliyet, diğer kalanları ise etnik gruplar olarak tanımladı. Ayrıca bu anayasada her milliyetin özgürlük hakkı, kendi dilini kullanma hakkı, kültürlerini geliştirme hakkına sahip olduğu ifade edildi (Makedonya Resmi Gazetesi, 1974: 112).

1991'de Makedonya'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra da Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'ın Makedon kimliğini hedef alan tutumları nedeniyle, Makedon milliyetçiliği giderek yükseldi. (Ağır, 2014: 10-11). Bu gerginlikler Makedon ulusu oluşum aşamasını her ne kadar olumsuz bir biçimde etkilese de önleyemedi. Makedon kimliği bağımsızlıktan sonra da olsa oluştu. Halk da benimsedi. Hatta o kadar ki bölge üzerinde hak iddia edeceği endişesiyle bölge ülkelerinin korkuya kapılmasına bile neden oldu. Böylece halktan ziyade dışarıya karşı bir Makedon kimliği inşa edilmiş oldu. Bölge ülkeleri bu yüzden sürekli Makedon kimliğini hedef aldı. Hatta Yunanistan direkt Makedonya'nın bu ismi kullanmaktan vazgeçmesini istedi. Bu yüzden de 'İsim Sorunu' ortaya çıktı.

2- İki Ülkenin Ortak Olan Tarihlerini Paylaşamamaları

Milliyetçilik teorisine göre bir bölgede ilk olmak bölge üzerindeki hak iddialarına meşru zemin oluşturmaktadır. Topluluk üyeleri ilk var oldukları yerde yaşamayı temel hakları saymakta ve bölgedeki diğer topluluklardan da bu hakka saygı duymalarını beklemektedirler. Balkanlardaki temel sorun da buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü nerdeyse tüm Balkan ülkeleri tarihi iddialarla bölgede ilk olduklarını savunmaktadırlar (Gökdağ, 2012: 2). Tüm ülkelerin bölge üzerinde ilk olduğunu ve bu yüzden

temel hak sahibinin kendisi olduğunu söylemesi aynı iddialara sahip olan komşuları düşman ilan etmelerine neden olmaktadır. Toplulukların temel amacı birbirinden kurtulmak olsa da bir arada yaşamaya mahkûmdurlar bu yüzden sorunların çözümü son derece önemlidir bölge istikrarı açısından (Özdemir, 2013: 76). Bu nedenle Balkanlar incelenirken tarih ve etnik yapı bir arada ele alınmalıdır. Çünkü etnik yapılar bir araya gelerek tarihi iddialarını yinelemekte ve bölge üzerinde hak iddia etmektedirler. Bundan dolayı etnik kimlik ve tarihi iddialar arasındaki bağlantı düzgün bir şekilde kurulmalı ve çözüm önerileri buna göre getirilmelidir.

Yunanistan ile Makedonya da tüm Balkan halkları gibi bölgede ilk olduklarını bu yüzden de temel hak sahibinin kendileri olduğunu savunmaktadırlar. Peki bölgede gerçekte ilk olarak Yunanistan mı Makedonya mı vardı? Bu sorunun cevabını vermek pek de kolay değildir. Yunanistan soyunu Helenlere dayandırmakta ve bölgedeki iddialarını Helen kavmi üzerinden dillendirmektedir Makedonya ise Yunanistan'la benzer şekilde soyunu antik Makedonlara ve Büyük İskender'e dayandırarak bölge üzerinde hak iddiasında bulunmaktadır. Aslında Yunanlar ve Makedonların tarihi ortaktır. Yunanlılar soylarını Helenlere dayandırırken bu Helen kültürünün dünyaya yayılmasındaki en temel aktör olan İskender'i de Makedonlar sahiplenmektedir. Kısacası biri kültürü ortaya çıkarırken öbürü de yayılmasını sağlamıştır. Özetle Helenler de Büyük İskender de olmadan bu toraklardaki antik kültürden bahsetmek imkânsızdır. Ama ne yazık ki günümüzde Yunanistan da Makedonya da bu kültürü sadece kendilerinininkiymiş gibi savunmakta ve böylece bölgede hak iddia etmektedirler.

Herodotos'a göre bir kültür mozaiği olan Helen Kültürü dinini doğudan almıştır. Muazzam genişlikte bir kültür olan Helenlerin dili ise Fenikelilerden ve geçmişi de ortak bir Ege kültüründen alınmadır. Bu uygarlığın genişlemesinde Yunan yazısının geliştirilmesiyle birlikte ticaretin artması çok önemli etkindir. Böylece kültür genişlemiş ve yayılmış fakat bu genişlemeye rağmen Helen kent devletlerinin kendi arasında bir siyasal birlik oluşmamıştı (Komşu, 2011: 36).

Osmanlı'da Rumlar yoğunluktaydılar. Devlet içersinde hemen her tarafa yayılmış olmakla birlikte özellikle Teselya, Epir ve Mora'da yaşı-

yorlardı (Hülagü, 2000). Osmanlı'nın Müslüman olmayanlara uyguladığı kontrollü müsamaha politikası çerçevesinde Rum Cemaati, bir bakıma özerk statüyle Rum patriği tarafından yönetiliyordu. Patriğin dini ve siyasi gücü vardı; Rumlarla ilgili hukuki ve mali işlere tek sorumlu olarak bakardı. Bulgarlar, Sırlar, Arnavutlar, hatta Türkçe konuşan Karamanlılar bile Osmanlı sistemi içersinde Rum kabul edilirdi (Dağlar Macar, 2010: 775). Böylelikle Rumlar kendileri için gerekli olan sistemi belirleyip kendi kendilerini yönetmiş bu da huzurun teminatı olmuştur. Özerk sistem sadece Rumların değil bütün gayrimüslimlerin devlet içersindeki özgürlüklerinin garantisi olmuştur asırlarca. Kendi sorunlarına kendi içlerinde halklarına en uygun olacak çözümü getirmişlerdir.

Osmanlı'nın Rum politikası aslında ekonomik gerekçelere de dayanıyordu. Ekonomide ciddi anlamda bir Rum payı söz konusuydu ve bu pay en çok deniz ticaretinde hissediliyordu. Rumlar Akdeniz'le Avrupa bölgesinde var olan deniz ticaretinde çok etkindiler. Bu etkinlik sayesinde de çok zenginleşmişlerdi. Hatta bu sayede Rum burjuvazisi bile oluşmuştu (Seyitdanlıoğlu, 2004: 51). Osmanlıyla diğer bölgeler arasında ticaretin sağlanmasında Rum etkisinin yoğunluğu Osmanlı Yönetimi tarafından da memnuniyetle karşılanıyor ve bu da Rumlara karşı hoşgörüyü daha da arttırıyordu. Sadece Rumlara değil bütün gayrimüslimlere uygulanan bu serbesti Osmanlı Yönetimindeki tüm halkları hoşnut eden bir durumdu ve devlete bağlılığı arttırıyordu.

Osmanlı Yönetiminde huzur içersinde yaşan Rumlarda 1800'lü yıllarda isyanlar baş gösterdi. Bu isyanlara en büyük desteği Rusya ve Fransa verdi. İngiltere ise Grek isyanını ilk başlarda desteklemeyip Osmanlı'nın bölünmemesinden yana tavır aldı. Fakat bu isyanın başarıya ulaşacağını anladığında sırf yarımada bağımsızlıktan sonra Rusya etkisine girmesini diye destek verdi (Sander). Yaşanan isyanlardan sonra 1829'da Edirne Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmayla Yunanistan önce özerk sonra da Londra Protokolüyle bağımsız oldu. Osmanlı da, Fransa, Rusya ve İngiltere'nin desteğiyle bağımsız olan Yunanistan'ın varlığını resmen 1830'da kabul etti. Böylece Yunanistan, Osmanlı'ndan ayrılan ilk Balkan Devleti oldu ve Balkanlar'da Türk hâkimiyeti bozuldu (Arslan, 2008: 12-13). İlk olarak Balkanlarda tesis edilen ve yükselen Osmanlı gücünün

yine ilk buradan darbe alarak bozulmaya başlaması Osmanlı için çok acı bir tecrübeydi. Bu tarihten sonra Balkanlar Osmanlının yıllarca sağladığı huzura hasret kaldı. Ortaya birçok yeni devlet çıktı ve bölge insanına bu devletlerin bağımsızlıklarını ilan etmeleri savaş, acı ve gözyaşından başka bir şey getirmedi.

1830'daki bağımsızlıktan iki yıl sonra yine üç büyük güç ve Bavyera bir antlaşma imzalayarak Bavyera Kralı'nın oğlu Otto von Wittelsbach'ı Yunanistan Kralı ilan ettiler. Fakat Kral 17 yaşında olduğu için Krallık; üç yıl boyunca oluşan Bavyeralı danışmanlar tarafından yönetildi. Fakat Bavyeranın getirdiği sistem halkın gerçekleriyle uyumlu değildi. Daha da önemlisi halk farklı mezhebin yönetimini benimseyememişti. Bu sorunlar nedeniyle darbe yapıldı ve 1862'de Otto devrildi. Otto'nun devrilmesinden sonra yine garantör devletler Danimarkalı Prens Adolphus Georgios'u, yerine getirdi ve kral yaklaşık 50 yıl tahtta kaldı (Pirinççi, 2006: 63-64). Özetle Yunanistan 1827'de bağımsız olmasına rağmen 1900'lerden sonra bile üç büyük gücün tayin ettiği kişilerce yönetilmiştir. Bu durumda Yunan bağımsızlığından söz etmek oldukça zordur. Adeta beğenmediği kendini yönettiğini düşündüğü Osmanlı'dan isyan ederek ayrılmasına rağmen yine de kendi yönetiminde söz sahibi olamamıştır. Günümüzde bile Yunan yönetiminde AB etkisi vardır. Fakat bu etki yönetmek şeklinde değil yardımlar şeklinde görülmektedir.

Yunanistan'da Krallık Devrinden sonra 1981'de iktidarı Papandreou ele geçirdi (Kasım, 2007: 59). 1981-1996 yılları arasında aralıklarla başbakanlık yaptı. Papandreou 1996'da ölünce Simitis başbakan oldu. Simitis de yerini 8 yıl boyunca çok ciddi işler yapan Yeorgos Papandreou'ya bıraktı. Böylece Yunanistan'da 2004'te 3. Papandreou dönemi başladı (Berberakis, 2004). Krallık Devrinden sonra Yunanistan'da siyasal hayatın modernleşmesine ve demokrasiye bağlı olarak seçilmiş başbakanlar geldi. Bu da Yunanistan demokrasisi için çok önemli bir gelişmeydi. Böylece Yunanistan üçlü garantör gücün etkisinden kurtulmuş kendi demokratik sistemini kurmuştu.

M.Ö. 359 yılında, II. Philippos Makedonya Kralı oldu ve Makedonya ancak onun zamanında güçlü bir devlet haline geldi (Hellström, 2005:

62). II. Philippos; savaşçı bir komutan ve başarılı bir siyaset adamıydı. Gençliğinde Epaminondas'tan dersler almış ve bu sayede çok başarılı bir savaşçı olmuştu. Çünkü Epaminondas dönemin en ünlü komutanlarından biriydi (Özer, 2009: 12–13). Makedonya İmparatorluğu Philippos'ın savaşçılığı ve zekâsı sayesinde imparatorluk iddiasında bulunmuş ama bu amaca ancak oğlu İskender döneminde ulaşılabilmişti. Bu dönemde dünyaya yayılma isteği temel amaçtı.

Yukarıda anılan İmparatorluğun kuşkusuz en önemli figürü Büyük İskender ancak Philippos'un bir suikast sonucu ölmesinden sonra M.Ö. 336'da Makedonya tahtına oturdu (Ersoy, 2012: 35). İskender Devri tarihçiler tarafından dört ana devire ayrılır. İlk devir direk Büyük İskender'in tahta geçişiyle başlayan dönemdir. İkinci devir ise İskender'in Pers Devleti'ne karşı başlattığı fetihler ve devletin genişlediği dönemdir. Üçüncü devir ise İskender'in ölümüyle generalleri arasında baş gösteren mücadeleler dönemidir. Son devir de artık Helen kültürünün oluştuğu ve Helen devletlerinin ortaya çıktığı dönemdir (İplikçioğlu, 2007: 42). Gerçek Helen kültürünü İskender Helen devletlerinden alıp yaymaya çalışsa da bu kültür ancak onun ölümünden sonraki dönemde tam olarak oluşabilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan devletler tam olarak oturmuş bir Helen kültürüne sahiptiler.

Helen kültürünün dünyaya yayılmasında çok önemli bir rolü bulunan İskender'in kökeni konusunda birçok tartışma yapıldı günümüze kadar. Yunanlı mı? Makedon mu? olduğu konusu bir türlü aydınlatılamadı. Tarihçilerin bir kısmı İskender'in Yunanlı olduğunu iddia ederken diğer bir kısmı ise onun ilk barbar olduğunu fakat daha sonra Yunanlaştığını iddia etmektedir. Bu konuda eldeki tek bilgi İskender'in Makedonların başka ırktan oldukları iddiasıyla Yunanlıların gerçekleştirdiği olimpiyatlara alınmamasıdır (Mansel, 1995: 507–508). Buradan anlaşıldığı kadarıyla Makedon'dur. İsim Sorunu'nun temel nedenlerinden biri de İskender'in paylaşılabilmesidir. Makedonlar sokaklarına İskender heykelleri dikerek onu sahiplenmektedir. Yunanlılar ise bu duruma karşı çıkarak Makedonların hala İskender'in imparatorluğunu canlandırma iddiasında olduğunu iddia etmektedirler. Yunanlılar bununla da kalmamışlardır. Yunanlıların tepki gösterdiği diğer olaylar ise biri, 1991 yılında kabul edilen Makedonya

Cumhuriyetinin bayrağında kullandığı güneş sembolünün, Yunanistan tarafından büyük İskender'in babasına ait olduğunu iddia ederek bu sembolün Slav değil Yunan sembolü olduğunu belirterek itiraz etmişlerdir (The Macedonia Sun, History of Macedonia. org./links. html, 2013). Bir diğeri de, 2007 yılında Üsküp havalimanının ismi “Büyük İskender Havalimanı” olarak değiştirilmesidir.

Makedonya tarih boyunca birçok devletin yönetiminde kaldı. İskender devrinden sonra sırasıyla Roma İmparatorluğu, Bizans, Osmanlı son olarak da Yugoslavya yönetiminde kaldı (Okur, 2012: 30). Ancak Yugoslavya'nın dağılmasıyla bağımsız olabildi. Günümüzde dahi kendi ismini kendi istediği şekilde alamadığı için tam bir bağımsızlıktan söz etmek oldukça zordur. Ayrıca günümüze kadar da sınırları sürekli değişmiştir. Zaten bu yüzden komşularıyla sıkıntılar yaşamaktadır. Çünkü bugün komşusu olan devletler çok uzun bir süre Makedonya bölgesindeydiler. Dolayısıyla bugün bağımsız olan Makedonya'nın tarihe atıfla o bölgede hak iddia etmesi tüm komşularını zor duruma düşürecektir.

Osmanlı Döneminde bugünkü Makedonya'yı oluşturan topraklar Fatih Sultan Mehmet ve II. Murat tarafından fethedilmişti. Fethedilen bu önemli şehirler 20. yüzyıla kadar Osmanlı'nın için çok önemli merkezleriydiler (Nureski, 2014: 65). Osmanlı için farklılıklar çok önemliydi. Ötekileştirmeye dayanmayan buna rağmen tebaasını asimile de etmeyen Osmanlı için en önemli olgu farklıların kendi özelliklerini kaybetmeden bir arada yaşayabilmesiydi. Zaten bu özellik sayesinde Balkanlar sükûnet hâkim olmuştu. (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2005). Makedonya'da da aynı şekilde 523 yıllık hâkimiyeti boyunca Osmanlı, dini inançlara kısıtlama getirmemiş ve bu halk Osmanlı döneminde özgür olmuştu.

Makedonya bölgesi Osmanlı döneminde temel olarak Manastır, Üsküp ve Selanik'ten oluşmaktaydı. Osmanlı, bu üç merkezden oluşan alanı Vilayat-ı Selase yani üç vilayet şeklinde adlandırmıştı (Tokay, 1995: 32). Makedonya kelimesi, devletin son yıllarında Rumeli topraklarını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştı. Makedonya'nın nüfusu etnik yapısı buna bağlı olarak da dili çok karmaşıktı. Üç dil kullanılmaktaydı

bölgede. Bunlar Yahudi azınlığın kullandığı dil dışında, Grekçe, Lâtinçe ve Slavcaydı (Yarcı, 2013: 77-78). Makedonya bugün sırf iki milyonluk nüfuslu bir bölgede bile etnik çeşitlilik nedeniyle türlü zorluklar yaşarken Osmanlı döneminde hem daha geniş alana hem de daha karmaşık nüfus yapısına sahip olmasına rağmen bu kadar sorun yaşamamıştı.

Makedonya Osmanlı'nın ardından Yugoslavya yönetimi altında varlığını sürdürdü. Fakat Yugoslavya da pek uzun ömürlü bir devlet olamadı özellikle Tito'nun ölümüyle birlikte çok hızlı bir çöküş sürecine girdi. Bölgede daha önce birlikte yaşayan devletler komşularını düşman ilan etmeye başladı (Azarkan, 2011: 54). Bu karmaşık ve zor sürece rağmen Balkan Devletleri 10 yıl daha birlikte yaşadı. Bu on yıldan sonra devletlerarasında çekişmeler baş gösterdi. Bu çekişmeler neticesinde de çatışmalar, savaşlar ve bağımsızlık ilanları birbirini izledi. Slovenya, Makedonya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek bu sancılı sürecin ardından bağımsız oldular (Bozkurt, 2010: 54). Her devletin bağımsızlık süreci farklı şekillerde gerçekleşti. Çatışmayla, yıllarca süren savaşlarla ve referandumla da bağımsız olmuşlardı. Bu bağımsızlık sürecinden en büyük zararı siviller gördü savunmasız halk katliamlara maruz kaldı.

Makedonya diğer ülkelere nazaran çatışmasız bir biçimde bağımsızlık kararını referandumla ilan etti (Kahramanyol, 1995: 233). Her ne kadar çatışmasız bir şekilde bağımsızlığını kazansa da bu çatışmasızlık ortamı uzun sürmedi. Kuruluş anayasasında azınlıkların hakları göz ardı edildi bu yüzden de Arnavutlarla bir etnik kriz yaşandı ve 2001'de kanlı çatışmalara dönüştü (Çetin, 2012: 16). Bu kriz Makedonya'nın parçalı etnik yapısından kaynaklanıyordu. İki milyon nüfuslu ülkede Makedonların dışında ülkede Arnavut ve Türkler de yaşıyordu. Bu karmaşık yapı hele de haklar göz ardı edilince kolaylıkla çatışmalara dönüşebiliyordu.

3- Avrupa Birliği'nin İki Ülkeye Uyguladığı Politikalar Arasındaki Farklılıklar

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ekonomisi darbe almış ve bu yüzden dış ticaret dengesi bozulmuştu. Aynı dönemde ABD de savaş sayesinde çok zenginleşmişti. Savaşın bitmesiyle birlikte bu zenginliği

kaybetme korkusuyla ticareti arttırma kararı almış fakat en büyük ticaret ortağı olan Avrupa'da yaşanan dolar sıkıntısı nedeniyle ihracat imkânsız hale gelmişti. Bu yüzden Avrupa'ya dolar yardımı yaptı ama bu yardımlar da kesin bir çözüm sağlamadı. Ayrıca bu yardımları yapması ülke içersinde de tartışmalara neden oldu. Tüm bu tartışmalar sonucunda ABD Dış İşleri Bakanı George C. Marshall bir yardım planı hazırladı. Bu plan bütün Avrupa'nın bir bütün olarak iyileşmesini öngörüyor ve bütün Avrupa ülkelerini bu alanda işbirliğine davet ediyordu (Güney, 2006: 103-114). Böylece Marshall yardımları Avrupa birleşmesi için en önemli adımın atılmasını sağladı. Avrupa ülkeleri bu plan sayesinde ekonomik bir birleşmenin Avrupa'nın geleceği açısından ne kadar önemli olduğunu anladılar.

Avrupa Marshall yardımları sayesinde kalkınmaya başladı. Yardımların çoğu gıda, hayvan yemi, suni gübre, endüstri ürünleri, yarı işlenmiş mallar gibi zorunlu tüketim malları elde edilmesinde kullanıldı (De Long ve Eichengreen, 1991: 15). Marshall Yardımları dönemi 1951'de sona erdiğinde Avrupa'nın yeniden yapılandırılması da tamamlandı. Sulama sistemleri yeniden yapılandırılarak elektrik hatları da tekrar çekildi. Kısacası Avrupa yeniden doğdu denilebilir (Güney, 2006). Avrupa'nın ekonomik olarak iyileşmesi sayesinde Avrupa Birliği'ne gidilen yolda atılan adımlar hızlandı. Artık ülkeler birleşme yolunda kararlar alıp rahatlıkla uygulayabiliyorlardı.

Ekonomik iyileşme ve birleşme fikirlerine rağmen somut adımlar halen atılamamıştı. İlk adım ancak 1949'da "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu"nun kurulmasıyla atıldı (Hasgüler ve Uludağ, 2007: 338-339). Bu topluluğun kurulmasının ardından 1957 yılında Roma'da Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu Kuran Antlaşmalar imzalandı. Bu imzalardan sonra da 1992 yılında nihayet Maastricht'te Avrupa Birliği Antlaşması imzalandı (T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: 2011). Maastricht Anlaşmasıyla birlikte artık Avrupa Birliği sadece ekonomik değil siyasi anlamda da tam olarak kurulmuş oluyordu. Üyeler artık siyasi, askeri ve ekonomik olarak tam bir birleşme içersindeydiler.

Birliğin tam olarak kurulmasının ardından genişleme tartışmaları başladı. Genişleme politikaları sonucu birliğe katılan üyeler hem kendileri kazanmakta hem de birliğe yeni fırsatlar sunmaktadırlar. Her yeni genişlemeyle Birlik, kendi pazarlarını biraz daha genişletmekte, uluslararası arenada siyasi olarak daha etkin olmakta ve dünyadaki farklı bölgelerle temasını ilerleterek, üyelerine dünyayı daha küçük bir alan haline getirmektedir. Genişlemeler ayrıca tarım alanında Birliğin kendine yeterli olmasını sağlamakta ve dünyadaki diğer ülkeler ile ticaret imkânlarını artırmaktadır. Bu anlamda AB, dünyanın en büyük ithalat ve ihracatçısı durumundadır. Benzer şekilde, AB, diğer ülkeler ve devlet dışı aktörlerle diplomatik ilişkilerini her geçen gün artırmaktadır. Bir başka deyişle, genişlemeler son 35 yıldır AB'nin siyasi ve ekonomik yapısını güçlendirmektedir (Akşemsettinoglu, 2011: 6).

Genişleme teorisi kapsamında tartışılan en önemli bölgelerden biri de Balkanlardır. AB'nin Balkan genişlemesi Orta ve Doğu Avrupa ile Batı Avrupa Genişlemesi şeklinde iki temel başlık altında incelenebilir. Orta ve Doğu Avrupa'da başarılı bir biçimde gerçekleşen genişlemenin aksine Batı Avrupa genişlemesi tam anlamıyla gerçekleşmiş sayılmamaktadır. Makedonya'nın Birliğe alınmasıyla Batı genişlemesinde önemli aşama kaydedilecektir. Çünkü diğer Batı Avrupa ülkeleriyle Birliğe alınmasalar bile ciddi aşamalar kaydedilmiştir. Yani Birliğe alınacakları tarih çok yakındır. Makedonya'nın Birliğe alınmaması ise Yunanistan'la yaşadığı 'İsim Sorunu' çözümüne bağlanmıştır. Bu sorunun çözülmesi Makedonya'nın üyeliği için son derece önem arz etmektedir. Sorunun en temel nedenlerinden biri de AB'nin iki ülkeye eşit mesafede durmamasıdır. AB'nin Yunanistan ve Makedonya politikalarında çok önemli farklılıklar göze çarpmaktadır.

Yunanistan ve Avrupa arasındaki ilişkilerin kökeni aslında Yunanistan'ın bağımsızlığına kadar götürülebilir. 1821 yılında başlayan Yunan İsyanının, Avrupa devletlerinin yardımıyla hedefine ulaşması ve dört buçuk asır süren Osmanlı - Türk egemenliğinin Yunanistan'da son bulması bunun en açık göstergesidir (Kalelifoğlu, 2008: 110). Yunanistan'ın Avrupa devletleriyle ilişkisi Birliğin kurulmasıyla da artarak devam etti. Roma Anlaşmasının 237. maddesinde her Avrupa Devletinin topluluğa üye

olmayı talep edebileceği, Avrupa Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonun konuyla ilgili mütalaasını aldıktan sonra ittifakla karar verileceğinden bahsedilmektedir. Roma Anlaşmasının yürürlüğe girmesinden bir buçuk sene sonra 8 Haziran 1959 yılında Yunanistan'ın Topluluğa ortaklık müracaatında bulunması ile Yunanistan ile AET arasındaki ilişkilerin ilk adımı atılmıştır (Serdar, 31.10.2014).

Yunanistan'ın tam üyeliğinde; Albaylar Cuntası rejiminden kurtularak demokrasiye geçişin sağlanması, Kıbrıs ve Türkiye ile olan ilişkileri gibi siyasal sorunları daima var olmuştur. Ayrıca ekonomik bakımdan da tam üyelik için gerekli şartları taşımaması; nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük olması nedeniyle tam üyelikten sonraki yıllarda da sorunlara neden olmuştur. Komisyon ve Avrupa Para Enstitüsü tarafından yapılan değerlendirmelerde, Euro'ya geçiş için belirlenen kriterleri yerine getiremeyen tek ülkenin Yunanistan olduğu belirtilmiştir (Dura ve Atik, 2003: 210).

Yunanistan'ın azınlık politikaları modernleşme ve demokrasiye aykırı olmasına rağmen AB'ye alınması da tartışma konusudur. Hem Türkiye'yle hem de Makedonya'yla azınlıklar konusunda sıkıntılar yaşamış ve hala yaşamaktadır. Kıbrıs Kriziyle Türkiye'deki Rumlara ve Yunanistan'daki Batı Trakya Türklerine hükümetlerce baskı uygulanmış bunun sonucunda Türkiye'deki Rumlar göç etmiş ve günümüzde İstanbul'da sadece üç bin civarında rum kalmıştır. Yunanistan'da ise Batı Trakya Türkleri daha çok kırsal kesimde yaşamaları ve Türk hükümetinden aldıkları destekle Yunan Hükümeti'nin baskılarına direnebilmişlerdir. Günümüzde Yunanistan'ın Müslüman olarak nitelediği ve sayısı hala 120.000 dolayında olan bu azınlık, 70.000 Türk, 30.000 Pomak ve 20.000 çingeneden oluşmakta Yunanistan'ın bu adlandırmayı kabul etmemekte direnmesine rağmen kendini genellikle Türk kabul etmektedir. Yunanistan'da 1928'de yapılan sayımda 28.000 Slavca konuşan kişi tespit edilmiştir. Ancak Yunanistan bu azınlığın da varlığını kabul etmemekte Makedonya sorunu diye bir sorun olmadığını iddia etmektedir. Bununla birlikte bugüne kadar sürdürülen Makedonca konuşma yasağı, birçok Makedonyalıyı Avustralya ya da Kanada'ya göçe zorladı ve söz konusu azınlıklar bu ülkelerde ayrılıkçı odaklar oluşturdular. Bu odakların çalışmaları ve Üsküp'ün yaptığı

propaganda, 1989'da sorunun uluslararası kurullarca tanınmasını sağladı ve Amerikan Dış İşleri Bakanlığı'nın 1990'da kaleme alınan azınlıklarla ilgili raporunda Yunanistan bu konudaki tutumundan dolayı kınandı (Yerasimos, 2010: 36-37).

Ohri Barış Anlaşması sonucu oluşan istikrarı korunması için, AB; Makedonya'yı İOA müzakerelerine davet etmiştir. 2004'te de, Makedonya AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur (Ağca, 2010: 55). Komisyon başvuruya ilişkin olumlu görüşünü Kasım 2005'te vermiş, aynı yılın Aralık ayında da AB Konseyi, Makedonya'nın Adaylık Statüsünü garanti etmiştir. 2006 yılında ise Makedonya, Batı Balkan ülkeleri arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için oluşturulan Avrupa Ortaklığı'na dâhil edilmiştir. 2009'da AB ile vize muafiyeti uygulanmaya başlamıştır ve 2009 yılında AB Komisyonu'nu, Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanması için Konsey'e tavsiyede bulunmuştur (Vatandaş, 2013). Avrupa Birliği'nin Makedonya'yı Birliğe almak istemesi ise Batı Balkan politikalarıyla ilgilidir. Çünkü AB'nin Batı Balkan politikaları Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Sırbistan ve Karadağ'ı kapsamaktadır. AB bu bölgede barış ve istikrarın sağlanması için bu ülkelerin Birliğe alınmasını istemektedir (Belloni, 2009: 2).

Makedonya; 2001'deki çatışma ortamından sonra AB perspektifi ile kendisine yeni bir yol haritası çizmiştir. Hukuki açıdan etnik sorunlarını da çok büyük ölçüde çözmüş ve zorunlu askerliği de kaldırmıştır. İsim sorunu Makedonya'yı rahatsız etse de var olan ulus bilincinin yanına bir de tarih bilinci geliştirilmeye çalışılmaktadır. Hukuki düzlemde her ne kadar Arnavutlarla eşite yakın bir statü var olsa da uygulamada Makedon Milliyetçiliğini okşayan faaliyetler söz konusudur. Örneğin başkent Üsküp'e hâkim bir dağın tepesinde Ortodoks Haçı yerleştirilmiştir. Bu haç şehrin her yerinden görülebilmektedir. Bu uygulama şehrin nüfusunun önemli bir kısmına tekabül eden Arnavut ve Türklerin tepkilerine yol açmıştır (Taş, 2013).

Son olarak Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden ve Komşuluk Politikası'ndan Sorumlu Üyesi Stefan Füle Makedonya'yla Yüksek Düzey Katılım Diyaloğu'nu başlattı. Bu da Makedonya'nın AB üyeliği

sürecinde çok önemli bir adım oldu. Bu diyalog ile, Avrupa Komisyonu ile Makedonya hükümeti arasındaki işbirliği artırılarak ülkenin reform gündeminin güçlendirilmesi amaçlanıyor. Diyalog, ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, kamu yönetimi reformu, seçim sistemi reformu ve serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi olmak üzere beş öncelik alanında yürütülecek. Diyalogla ilgili karar metninde, bu beş öncelik alanında yapılması gerekenler ve sorumlu kurumların belirlendiği açıklandı. Makedonya hükümetinin bu öncelik alanlarında gerçekleştirilecek reformlarla ilgili detaylı bir takvimi Nisan ayı ortasında kadar kabul edeceği ve bunların Avrupa Komisyonu tarafından diyalog kapsamında izleneceği belirtildi. Yüksek Düzey Katılım Diyaloğu kapsamındaki görüşmelerin Mayıs ve Eylül 2012’de gerçekleştirilmesine karar verildi (İktisadi Kalkınma Vakfı E-bülteni, 2012).

Yunanistan AB üyeliği başvurusunu 1959’da yapmış 1981’de üye olabilmıştır. Yani 22 yılda. Makedonya ise 2004’te başvurmuş halen de üye olamamıştır. Tarih açısından bakıldığında aynı sürede üyelikleri kabul edilirse Makedonya’nın önünde daha 12 yılı bulunmaktadır. Bu tarihle ilgili çözümlenmeyi yapmak aslında tamamen yanlıştır. Çünkü Yunanistan bu 22 yıllık adaylık sürecinde kendinden kaynaklanan problemlerle uğraşmış çoğu zaman da kendisi üyeliği ikinci plana itmiştir. Bu gecikmenin temel sebepleri arasında kendi içersinde yaşadığı rejim değişiklikleri ve darbe süreci sayılabilir. Darbeyle iş başına gelen cunta yönetimi üyeliği geciktirmiştir. Makedonya ise bağımsızlığın ilanından bu yana üyelik için uğraşmış ve süreçte hiçbir şekilde kendisi üyeliği geciktirmek istememiştir. Daha çok Yunanistan Makedonya’nın üyeliğini istememiştir.

Yunanistan’a göre AB ile Makedonya arasında katılım müzakerelerinin başlaması önündeki engel, isim anlaşmazlığı dedikleri şey değil, sorun; Avrupa değerlerinin kabul edilmemesi ve Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmemesidir. Makedonya açısından ise tek engel, Yunanistan’ın, ülkenin ismi olarak Makedonya’yı kabul etmemesi. Ancak; Avrupa Komisyonu değerlendirmeleri de bu konuda Yunanistan’ı haklı göstermektedir. Son Konsey ve Komisyon değerlendirmelerinin ikisi de, ülkede demokrasiyle ilgili ciddi endişeler bulunduğuna işaret etmiş;

raporlarda, partiyle devlet arasındaki ayrımın bulanık olması, basın özgürlüğüne yönelik saldırılar, yargı bağımsızlığındaki aksaklık gibi unsurlar yer almıştır. Yunanistan'ın neden 2008'den itibaren Makedonya'nın AB sürecini engellemesinin temel nedeni Makedonya'da 2006 yılında görev gelen sağcı VMRO-DPMNE koalisyonunun eylemlerinin Yunanistan'a yönelik provokasyon' olarak görülmesidir. Atina, Üsküp merkezine Büyük İskender heykeli dikilmesi, sokaklara bu tartışmalı ismin verilmesi ve Başbakan Nikola Gruevski huzurunda 'Geniş Makedonya' haritasının kullanılmasının, toprakları üzerinde hak iddiası anlamına geldiğini inanmaktadır (Milevska, 2014).

Yunanistan NATO, BM ve AB üyesi iken Makedonya sadece BM üyesi olabilmiş; diğer iki kuruluşu üyeliği ise Yunanistan tarafından engellenmiştir. Makedonya sadece ismini değiştirerek üye olabildiği BM'den isim sorununu çözmesini istemekte böylece AB ve NATO üyeliğinin de önünün açılacağını savunmaktadır. Ancak BM'nin bu yönde attığı adımlar Makedon yetkili ve analistlerini tatmin etmemekte; daha kalıcı çözümler istemektedirler. Örneğin; Üsküp Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk Bölümü öğretim üyesi Toni Deskoski, "İsim anlaşmazlığı... Makedonya'nın bağımsız bir devlet haline gelmesini engellemek için icat edilmiştir" görüşünü savunurken; Dünya Kongresi Başkanı Todor Petrov ise, o dönemde Makedonya, BM üyesi olmak için BM Tüzüğü'nün kapsamı dışında, yargı ötesi taleplere maruz kaldı. Bunun sonucunda, 1993 yılında -Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti şeklinde "geçici bir referansla"- BM üyesi oldu ve isimle ilgili anlaşmazlıkları çözmek için Yunanistan ile müzakerelere başladı. "Böylece, Yunanistan isim 'anlaşmazlığını' BM'de Makedonya'nın elini kolunu bağlamak, Makedonya'yı bayrağını ve anayasasını değiştirmek gibi tavizlere zorlamak ve BM sürecinde elde edilen kazanımları başta AB ve şimdi de NATO'da olmak üzere uluslararası engellemeleri sürdürmek için kullandı" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler artık BM'nin bile bu sorunu çözeceğine olan inancın azaldığını göstermesi açısından son derece önemlidir (SETimes, 2012).

Sonuç

1991 Yılında bağımsız olan Makedonya içerde ve dışarıda ciddi sıkıntılarla karşılaşmış bunların çoğunu bir şekilde aşmayı başarmıştır. Fakat bunlardan en önemlisi olan Yunanistan'la 'İsim Sorunu'nu çözememiş ve bu sorun uluslararası alanda sürekli olarak önüne engeller çıkarmıştır. Yunanistan bu sorun bahanesiyle Makedonya'nın uluslararası örgütlere üyeliğini veto etmiş kısacası bu vetonun Makedonya'ya yaptırımları çok ağır olmuştur. Bu yüzden çalışmada bu sorunun nedenleri araştırılmış ve çözümsüzlükteki rolleri tartışılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda başlıca üç neden olduğu görülmüştür. Bunlardan ilki ülkelerin sahip oldukları milliyetçilik anlayışları ve hükümetlerinin konu hakkındaki görüşlerinin çatışmasıdır. İkinci neden ise Avrupa Birliği'nin ülkelere göre değişen uygulamalarıdır. Birlik Yunanistan'ı üyeliğe tüm sorunlarına rağmen kabul etmiş; Makedonya'nın üyeliğini ise Yunanistan'la sorununun çözümüne bağlamıştır. Bu da çözümü iyice zorlaştırmış Makedonya'da eşitsizlik duygusu yaratmıştır. Son neden ise tarihsel gerekçelerdir; iki ülke de bölge tarihini sahiplenerek bölge üzerinde hak iddiasında bulunmakta bu da sorunun çözülememesinin başlıca nedeni olmaktadır.

Çalışma için yapılan araştırma neticesinde Makedonların Slav kökenli oldukları, Yunanların ise Helen kökenli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yunan ve Makedonlar arasındaki tarih ihtilafı Büyük İskender'in Makedon olduğu tezinden ortaya çıkmıştır. Makedonya İskender'in Makedon olduğunu savunmakta ve bu durumda Makedonya ismini kullanmasının en doğal hakkı olduğunu savunmaktadır. Yunanistan ise Makedonya'nın bu isimle bağımsızlık ilan etmesinin Büyük Makedon Krallığına atıfta bulunduğunu ve ileride tüm bölge üzerinde hak iddia edebileceği tezini savunmaktadır. Diğer yandan Yunanistan'da Makedonya adıyla bir bölge bulunmakta ve bu yüzden Yunanistan Makedonya'nın bu isimle bağımsızlık elde ettiği takdirde ileride bu bölge üzerinde hak iddia edeceği endişesini taşımaktadır.

Makedonya'yla Yunanistan arasındaki 'İsim Sorunu'nun çözümsüzlüğünde rol oynayan bir diğer etken ise Avrupa Birliği'nin iki ülkeye karşı uyguladığı farklı politikalarıdır. İki ülke için de Avrupa Birliği son dere-

ce önemliyken Yunanistan Birlik kriterlerindeki eksikliklerine rağmen Birliğe alınmış ve Birliğin imkânlarından sonuna kadar faydalanmıştır. Hatta bu üyeliğin verdiği güçle AB içerisinde yapılan görüşme ve konferanslarda 'İsim Sorunu' konusundaki haklılığını sürekli dile getirmiş ve Makedonya'nın üyeliğini veto etmiştir. Makedonya ise Birliğe başvurusunu yapıp, kriterlerin birçoğunu yerine getirmesine rağmen bu sorun nedeniyle Birliğe alınmamaktadır. Avrupa Birliği Makedonya'nın üyeliğini 'İsim Sorunu'nun çözümü şartına bağlamıştır. Birliğin amacı Makedonya Birlik üyesi olduğu takdirde Birlik üyesi iki ülke arasındaki sorunun Birliğe zarar vermesini engellemektir. Bu yüzden öncelikli olarak sorunun çözümünü istemektedir.

Avrupa Birliği kendine göre haklı gerekçelerle sorunun çözülmesini istese de bu durum Makedonya tarafından Birliğin iki ülke arasında ayırım yaptığı şeklinde algılanmaktadır. Yani Yunanistan hem iç hem dış politika sorunlarına rağmen Birliğe alınmış, Makedonya ise sorunlarının nerdeyse tamamını çözdüğü halde tek bir dış politika sorunu nedeniyle alınmamaktadır. Yunanistan Birliğe alındığı sıra ekonomik olarak Birliğin kriterlerini karşılamamasının yanı sıra darbeler nedeniyle demokratik bir görünüm de arz etmiyordu. Yunan bağımsızlık tarihi adeta darbeler tarihidir ve buna rağmen Birliğe üye olabildiği.

Makedonya bağımsızlığını ilan ettiği günden itibaren sorunlarını sürekli olarak diplomatik yollardan çözmeye çalışmış ve bu amaçla uluslararası örgütlere üyeliğe son derece önem vermiştir. Makedonya dış politikada da diplomasiye şaşmamış, komşularıyla yaşadığı sorunları diyaloglarla anlaşmalarla çözüme yoluna gitmiştir. Yunanistan'la da anlaşma imzalamasına rağmen sorun çözülememiş ve günümüze kadar gelmiştir. Makedonya artık bu sorunun halledilmesini adeta en görev saymakta; gelişme ve ilerlemesinin önündeki en büyük engeli bu sorun olarak görmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda 'İsim Sorunu'nun çözümsüzlüğündeki en önemli nedenlerinden ilkinin ülkelerin sahip oldukları milliyetçilik anlayışlarındaki farklılıklar olduğu görülmüştür. Tüm Balkan devletlerinde olduğu gibi Yunanistan ve Makedonya'da da farklı şekillerde de olsa milli-

yetçilik olgusu mevcuttur. Yunanistan yukarıda sayılan tarihi gerekçelerin uzantısı olan bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. Ülke içersinde yaşayan azınlıklara rağmen milliyetçiliğini ön plana çıkarabilmekte fakat AB üyesi olması hasebiyle azınlıklara da haklarını vermektedir. Fakat bu azınlıkların bağımsızlık ya da anavatana katılma isteklerinden son derece endişe duymaktadır. Hatta sırf bu sorun sebebiyle Makedonya Bölgesi'nde yaşayan azınlıkların Makedon Hükümeti'nin yayacağı milliyetçilik dalgasının etkisinde kalarak ilerde Makedonya topraklarına katılabileceği endişesine kapılmaktadır. Bu nedenle de 'İsim Sorunu'nun bu bölgede bir hak iddia edilemeyecek şekilde yani kendi istediği ismin kullanılmasıyla çözüme kavuşturulmasını istemektedir.

Kaynakça

- AĞCA, Fehmi; (2010), "Batı Balkanların Geleceğinde Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Rolü", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, cilt: 5, sayı: 1, ss. 45-65.
- AĞIR, B. Sarper; (2014), "Etnik Çatışmaların Yayılması ve Bölgesel Güvenliğe Etkileri: Kosova Örneği", *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: VII, Sayı: 1, ss. 2-29.
- AKŞEMSETTİNOĞLU, Gökhan; (2011), "Avrupa Bütünleşme Projesinin ve Genişleme Sürecinin Değişen Dinamikleri" *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, cilt: 10, sayı: 1, ss.1-18.
- ARSLAN, Sezer; (2008), *Balkan Savaşları Sonrası Rumeli'den Türk Göçleri ve Osmanlı Devleti'nde İskânları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AZARKAN, Ezeli; (2011), "Slovenya, Hırvatistan ve Bosna'nın bağımsızlık mücadeleleri ve Yugoslavya'nın dağılışı", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, cilt: 8, sayı: 2, ss. 52-91.
- BARON, S. Wittmayer; (2007), *Modern Milliyetçilik ve Din*, çev. Mehmet Özay, Açılımkitap, İstanbul.

- BREUER, Stefan; (2010), *Milliyetçilikler ve Faşizmler*, çev. Çiğdem Canan Dikmen, İletişim Yayınları, İstanbul.
- BERBERAKİS, Stelyo; (2004), “Yunanistan’da 3. Papandreu Dönemi”, *Sabah*, 8 Ocak, http://www.sabah.com.tr/yazarlar/berberakis/2004/01/08/yunanistan_da_3_papandreu_donemi, 14.11.2014.
- BOZKURT, Giray Saynur; (2010), “Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, cilt: X, sayı: 2, ss.51-95.
- BELLONÍ, Roberto; (2009), “European Integration and the Western Balkans: Lessons, Prospects, and Limits”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*.
- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü; (2005), *Osmanlı Yönetiminde Makedonya*, Yayın No: 74, Ankara.
- CALHOUN, Craig; (2012), *Milliyetçilik*, çev. Bilgen Sütçüoğlu, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- CİN, Turgay; (2010), “Milletlerarası İlişkilerde Yunanlılaştırma Faaliyetlerine (Asimilasyona) İlişkin İki Örnek: Kalaşlar ve Gagavuzlar”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı: 25, ss. 11-50.
- ÇAKMAK, Zafer; (2008), “Venizelos’un Atatürk’ü Nobel Barış Ödülü’ne Aday Göstermesi”, *Erdem Dergisi*, sayı: 52, ss. 91-109.
- ÇETİN, Selvet; (2012), “Ohri Çerçeve Anlaşması’nın Yıldönümünde Makedonya”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 20.
- DAĞLAR MACAR Oya; (2010), “Osmanlı Rum Eğitim Sistemi ve İstanbul Rum Kız Okulları (19. ve 20. Yüzyıl)”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, cilt: 10, sayı: 2, ss. 771-817.
- DURA, Cihan – ATİK, Hayriye; (2003), *Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye*, Nobel Yayınları, Ankara.
- DE LONG, J.Bradford ve EİCHENGREEN, Barry; (1991),” The Marshall Plan: History’s Most Successful Structural Adjustment Program”, National Bureau Of Economic Research 1050 Massachusetts Avenue Cambridge, pp.1-64.
- ERTUĞ, Deniz; (2013), “Yunanistan Komünist Partisi (KKE) ve Makedonya Sorunu (1946-49)”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 68, Sayı: 2, ss. 129 – 148.

- ERDEM, Nilüfer; (2013), “Megali İdea’nın Anadolu’daki Destekçilerinden Doktor Apostolos N. Psaltoff’un 1912-1922 Dönemindeki Etkinlikleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, cilt: XIII, sayı: 27, ss.63-77.
- GÖKDAĞ, Bilgehan A.; (2012), “Balkanlar: Etnik Karmaşanın Dilsel Boyutları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı: 32, ss. 1□27.
- GÜNEY, Pelin; (2006), “Marshall Planı: Avrupa Birliği’nin İnşasında Amerikan Harcı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 3, ss. 103-114.
- HELLSTRÖM, Pontus; (2005), “Labraunda (Labranda) Kutsal Alanında Hekatomnid Gücün Sergilenmesi”, çev. Hüseyin Üreten, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, cilt: 45, sayı: 2, ss. 59-70.
- History of macedonia.org/links.html (2013), <http://www.historyofmacedonia.org/Macedoniansymbols/MacedonianSun>. 10.06.2015.
- HÜLAGÜ, Metin; (2000), 1897 Türk-Yunan Harbine Kadar Osmanlı İdaresinde Girit, CIEPO-14 Uluslararası Türk İncelemeleri Kongresi, 18-22 Eylül 2000, Ege Üniversitesi, İzmir. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- İktisadi Kalkınma Vakfı E-bülteni; (2012), “Avrupa Komisyonu’nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Füle AB ile Makedonya Arasında “Yüksek Düzey Katılım Diyaloğu”Nu Başlattı”, http://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=531&id=1903, 02.01.2014.
- İPLİKÇİOĞLU, Bülent; (2007), *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- JELAVICH, Barbara; (2013), *Balkan Tarihi 20. Yüzyıl*, çev. Zehra Savan, Hatice Uğur, 3.Baskı, Küre Yayınları, İstanbul.
- JENKİNS, Mary A.; (1994), *To Megali Idea - Dead or Alive? The Domestic Determinants Of Greek Foreign Policy*, Master Thesis, Naval Postgraduate School Department of National Security Affairs.
- KALELİOĞLU, Oğuz; (2008), “Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 41, ss. 105-123.
- KOMŞU, U. Cem; (2011), “Konfüçyüs ve Sokrates’in Eğitim Felsefelerinin Yetişkin Eğitimi Açısından Karşılaştırılması”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt: 12, Sayı: 4, Sayfa: 25-54.

- KAHRAMANYOL, Mustafa; (1995), *Türk Halkları*, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara.
- KALELİOĞLU, Oğuz; (2008), “Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea”, *Ankara Üniversitesi Türk inkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S: 41, ss. 105-123.
- KASIM, Kamer; (2007), “Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu”, *Akademik Bakış*, Cilt: 1, Say: 1, ss.57-72.
- Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti Anayasası, Resmi Gazete, 25 Şubat 1974, Üsküp, s. 112.
- MANSEL, A. Müfid; (2004), *Ege ve Yunan Tarihi*, T.T.K yayınları, Ankara.
- MİLEVSKA, Tanja; (2014), “Yunanistan’dan Makedonya’ya: AB Değerlerini Kabul Edin”, <http://www.euractiv.com.tr/8/article/yunanistandan-makedonyaya-ab-degerlerini-kabul-edin-029054>, 02.11.2014.
- NURESKİ, Djuneis; (2014), “Osmanlı Kaynaklarına Göre Kültür Merkezi Konumundaki Makedonya Şehirleri ve Özellikleri”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 63-102.
- OKUR, Mehmet; (2012), “The Times Gazetesine Göre Makedonya Sorunu (1918-1945)”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı: 32, ss. 29-44.
- ÖZDEMİR, Gürbüz; (2013), “Farklılıkların Kesiştiği Coğrafyalar İçin Bir Öneri: Radikal Demokrasi”, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:20 Sayı:1, ss.73-93.
- ÖZER, Ahmet (Der.); (2009), *Büyük İskender*, Demirbaş Yayınları, İstanbul.
- ERSOY, Akın; (2012), “Smyrna (İzmir)”, *International Earth Science Colloquium on the Aegean Region*, İzmir, Turkey, ss. 34-65.
- PİRİNÇÇİ, Ferhat; (2006), “Yunan Ulusal Kimliğinin Oluşumu Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, cilt: 46, sayı: 1, ss. 53-78.
- SANDER, Oral; (2008), *Siyasi Tarih*, 17. Baskı, İmge Yayınları, Ankara.
- SERDAR, Ahmet; (20??), “AB Üyeliği Öncesinde Yunanistan Ekonomisi”, <http://www.batitrakya.org/kose-yazilari/ahmet-serdar/ab-uyeligi-oncesinde-yunanistan-ekonomisi-bolum-1.html>, 31.10.2014.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet; (2004), “Yunan İhtilali ve II. Mahmud’un Politikaları”, *manas. Journals*, cilt: 06, sayı: 12, ss. 49-56.

- SETimes; (2012), “Makedonlar için Kimlik Meselesi”, http://www.haberbosnak.com/balkanlar/26/05/2012/makedonlar-icin-bir-kimlik-meselesi/#.VFZ6C_msXMA, 02.11.2014.
- TAŞ, Gün; (2013), “Makedonya’da Etnik Sorunların Tarihsel Gelişimi ve Günümüze Yansımaları”, <http://akademikperspektif.com/2013/05/03/makedonyada-etnik-sorunlarin-tarihsel-gelisimi-ve-gunumuze-yansimalari/>, 21.11.2014.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği; (2011), “*Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*”, 24.10.2014.
- TOKAY, Gül; 1995, *Makedonya Sorunu, Jön Türk İhtilalinin Kökenleri 1903–1908*, Afa yayınları, İstanbul.
- ULUDAĞ, Mehmet B. ve HASGÜLER, Mehmet ; (2007), *Uluslararası Örgütler*, 3. Baskı, Alfa yayınları, İstanbul.
- ÜLGER, K. İrfan; (Sanderden aktaran), (2003), *Yugoslavya Neden Parçalandı*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- VATANDAŞ, Selim; (2013), “Makedonya’nın AB Üyelik Süreci”, <http://www.bilgesam.org/incele/136/-makedonya%E2%80%99nin-ab-uyelik-sureci/> , 01.11.2014.
- YARCI, Güler; (2013), “Osmanlı Diplomasisinde Makedonya Meselesi (1876-1913)”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4 Sayı:1, ss. 76-114.
- YERASİMOS, Stefanos; (2010), *Milliyetler ve Sınırlar*, çev. Şirin Tekeli, 6. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul.